

PRZEDMIOTOWE ZASADY OCENIANIA Z BIOLOGII DLA KLAS VII

I. Informacje ogólne

I.I. Cele oceniania:

- 1) informowanie ucznia o poziomie jego osiągnięć edukacyjnych i jego zachowaniu oraz o postępach w tym zakresie,
- 2) udzielanie uczniowi pomocy w nauce poprzez przekazanie uczniowi informacji o tym, co zrobił dobrze i jak powinien dalej się uczyć,
- 3) udzielanie uczniowi wskazówek do samodzielnego planowania własnego rozwoju,
- 4) motywowanie ucznia do dalszych postępów w nauce,
- 5) monitorowanie bieżącej pracy ucznia,
- 6) dostarczanie rodzicom i nauczycielom informacji o postępach i trudnościach w nauce i zachowaniu ucznia oraz o szczególnych uzdolnieniach ucznia.

I.II. Zasady oceniania:

- 1)zasada jawności ocen zarówno dla ucznia jak jego rodziców;
- 2)zasada częstotliwości i rytmiczności - uczeń oceniany jest na bieżąco i rytmicznie. Ocena końcowa nie jest średnią arytmetyczną ocen cząstkowych;
- 3)zasada jawności kryteriów - uczeń i jego rodzice znają kryteria oceniania, zakres materiału z każdego przedmiotu oraz formy pracy podlegające ocenie;
- 4)zasada różnorodności wynikająca ze specyfiki każdego przedmiotu;
- 5)zasada różnicowania wymagań - zadania stawiane uczniom mają zróżnicowany poziom trudności i dają możliwość uzyskania wszystkich ocen;
- 6)zasada otwartości - PZO podlegają weryfikacji i modyfikacji w oparciu o okresową ewaluację.

II. Sposoby sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów

Ocenianiu podlegać będą:

1. Wypowiedzi ustne - oceniane są pod względem rzeczowości, stosowania języka chemicznego, umiejętności formułowania dłuższej wypowiedzi. Przy odpowiedzi ustnej obowiązuje znajomość materiału z trzech ostatnich lekcji; w przypadku lekcji powtórzeniowych z całego działu.

2. Sprawdziany pisemne, całogodzinne - przeprowadzane po zakończeniu każdego działu; zapowiadane są tydzień wcześniej, poprzedzone lekcją powtórzeniową oraz wpisane do e-dziennika.

3. Kartkówki 10 – 15 min. - obejmujące materiał z najwyższej trzech ostatnich lekcji; nie muszą być zapowiadane.

4. Zadania domowe – przynajmniej jedna ocena w semestrze, ocenie podlegają zadania w zeszytach ćwiczeń.

5. Dodatkowa aktywność: aktywność na lekcjach, umiejętność samodzielnego rozwiązywania problemów, współpraca w zespole, udział w dyskusjach prowadzących do końcowych wniosków. Za aktywność na lekcji uczeń może otrzymać plusy. Gdy zgromadzi 10 plusów uzyskuje ocenę bardzo dobrą. W przypadku dużej aktywności na lekcji uczeń może otrzymać ocenę bardzo dobrą.

Ocenie podlega również aktywność negatywna ucznia. Uczeń, który przeszkadza w prowadzeniu zajęć, nie uważa oraz nie wykonuje poleceń nauczyciela otrzymuje minus. W przypadku otrzymania przez ucznia 5 minusów, nauczyciel stawia uczniowi ocenę niedostateczną.

Podczas oceny sprawdzianów pisemnych lub kartkówek przyjmuje się następującą skalę punktową:

- 0% - 29% - ocena niedostateczna
- 30% do 50% punktów - ocena dopuszczająca
- 51% do 74% punktów - ocena dostateczna
- 75% do 89% punktów - ocena dobra
- 90% do 99% punktów - ocena bardzo dobra
- 100% - ocena celująca.

6. Konkursy i olimpiady – dla uczniów będących laureatami etapu I przewidziana jest celująca ocena cząstkowa, natomiast uczniowie, którzy są laureatami etapu II przewidziane jest podwyższenie oceny semestralnej lub końcowo-rocznej o jeden stopień.

7. Uczeń może uzyskać również ocenę za inne formy aktywności, np. opracowanie ciekawych materiałów, referaty, prezentacje multimedialne, doświadczenia, zadania dodatkowe w zeszytach ćwiczeń.

III. Sposoby dokumentowania osiągnięć uczniów

1. Przy każdej ocenie w dzienniku lekcyjnym jest wpis określający rodzaj aktywności ucznia, zakres materiału i forma sprawdzianu.
2. Wystawienie oceny śródrocznej i końcowo-rocznej dokonuje się na podstawie ocen cząstkowych, przy czym większą wagę mają oceny ze sprawdzianów, w drugiej kolejności są odpowiedzi ustne i kartkówki. Pozostałe oceny są wspomagające.

IV. Sposoby korygowania niepowodzeń szkolnych

1. Uczeń ma prawo poprawić ocenę niedostateczną uzyskaną ze sprawdzianu podsumowującego dział w terminie 7 dni od daty wpisania oceny do dziennika lub w innym terminie ustalonym przez nauczyciela.

2. Raz w ciągu śródrocza uczeń może poprawić dowolną ocenę uzyskaną ze sprawdzianu podsumowującego dział w terminie 7 dni od daty wpisania oceny do dziennika.
3. Do dziennika obok oceny uzyskanej poprzednio wpisuje się ocenę uzyskaną z poprawy.
4. W przypadku gdy uczeń nie zgłosi się na poprawę w ciągu 7 dni lub w terminie wyznaczonym przez nauczyciela traci możliwość poprawy.
5. Oceny bieżące z kartkówek, zadań domowych, pracy na lekcji, odpowiedzi ustnych, ćwiczeń nie podlegają poprawie.
7. Za niesamodzielną pracę ucznia (tzw. ściąganie na kartkówce, sprawdzianie, niesamodzielną pracę domową) uczeń może otrzymać ocenę niedostateczną.
6. Uczeń, który nie pisał sprawdzianu z powodu nieobecności jest zobowiązany do napisania go na najbliższej godzinie lekcyjnej. Wyjątek stanowi długotrwała nieobecność ucznia – wtedy ustalany jest indywidualny termin.
7. Uczeń może być zwolniony przez nauczyciela z pisania pracy klasowej, kartkówki lub odpowiedzi ustnej w wyjątkowych sytuacjach losowych.
8. Istnieje możliwość konsultacji z nauczycielem w przypadku, gdy uczeń zgłosi chęć uzupełnienia braków z przedmiotu.

V. Tryb i warunki uzyskania wyższej niż przewidywana rocznej oceny z zajęć edukacyjnych

- 1) Uczeń może ubiegać się o podwyższenie przewidywanej oceny tylko o jeden stopień i tylko w przypadku gdy co najmniej połowa uzyskanych przez niego ocen cząstkowych jest równa ocenie, o którą się ubiega, lub od niej wyższa.
- 2) Warunki ubiegania się o ocenę wyższą niż przewidywana:
  - frekwencja na zajęciach z biologii nie niższa niż 80% (z wyjątkiem długotrwałej choroby);
  - usprawiedliwienie wszystkich nieobecności na zajęciach;
  - przystąpienie do wszystkich przewidzianych przez nauczyciela form sprawdzianów i prac pisemnych;
  - uzyskanie z wszystkich sprawdzianów i prac pisemnych ocen pozytywnych (wyższych niż ocena niedostateczna), również w trybie poprawy ocen niedostatecznych,
  - skorzystanie z wszystkich oferowanych przez nauczyciela form poprawy, w tym - konsultacji indywidualnych.
- 3) Uczeń spełniający wszystkie warunki najpóźniej na 7 dni przed klasyfikacyjnym zebraniem Rady Pedagogicznej przystępuje do przygotowanego przez nauczyciela przedmiotu dodatkowego sprawdzianu pisemnego, obejmującego tylko zagadnienia ocenione poniżej jego oczekiwań.
- 4) Sprawdzian, oceniony zgodnie z przedmiotowymi zasadami oceniania, zostaje dołączony do dokumentacji wychowawcy klasy.

5) Poprawa oceny rocznej może nastąpić jedynie w przypadku, gdy sprawdzian został zaliczony na ocenę, o którą ubiega się uczeń lub ocenę wyższą.

6) Ostateczna ocena roczna nie może być niższa od oceny proponowanej, niezależnie od wyników sprawdzianu, do którego przystąpił uczeń w ramach poprawy.

V. INNE

1) Oceny są jawne dla ucznia i jego rodziców (prawnych opiekunów).

2) Na wniosek ucznia lub jego rodziców (prawnych opiekunów) nauczyciel uzasadnia ustaloną ocenę.

3) Na wniosek ucznia lub jego rodziców (prawnych opiekunów), sprawdzone i ocenione pisemne prace kontrolne oraz inna dokumentacja dotycząca oceniania ucznia jest udostępniana uczniowi lub jego rodzicom (prawnym opiekunom) podczas dyżurów konsultacyjnych nauczyciela.

4) Uczeń ma prawo zgłosić trzy razy w semestrze nieprzygotowanie do zajęć, nie dotyczy to lekcji powtórzeniowych i zapowiedzianych wcześniej sprawdzianów (wyjątkiem jest powrót do szkoły po długiej nieobecności); nieprzygotowanie należy zgłaszać przed lekcją (podczas sprawdzania listy obecności).

5) Każdy uczeń w ciągu okresu powinien otrzymać co najmniej 5 /pięć / ocen.

6) Oceny podawane są uczniom do wiadomości i na bieżąco wpisywane do dziennika lekcyjnego. Oceny z odpowiedzi ustnej, jak również inne spostrzeżenia dotyczące postępów edukacyjnych ucznia mogą być wpisywane do zeszytu przedmiotowego, jako informacja dla rodziców i winne być podpisane przez rodziców.

7) Zapowiedziane sprawdziany nie powinny być przekładane bez szczególnie ważnych powodów.

8) Każdy sprawdzian i kartkówkę uczeń musi zaliczyć w terminie uzgodnionym z nauczycielem – nie później jednak niż do tygodnia od daty sprawdzianu (kartkówki) lub powrotu do szkoły po czasowej nieobecności. W przypadku ponownej nieobecności ucznia w ustalonym terminie uczeń pisze sprawdzian po powrocie do szkoły. Zaliczenie polega na pisaniu sprawdzianu o tym samym stopniu trudności. W sytuacjach uzasadnionych nauczyciel może zwolnić ucznia z zaliczania zaległego sprawdzianu. Brak zaliczenia pracy pisemnej nauczyciel oznacza wpisując w rubrykę ocen „-”

9) Sprawdziany i inne prace pisemne są przechowywane w szkole do końca danego roku szkolnego.

VI. Sposób przekazywania rodzicom informacji o postępach i trudnościach w nauce

1) Nauczyciel na początku każdego roku szkolnego informuje uczniów i rodziców o wymaganiach edukacyjnych niezbędnych do uzyskania poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych.

2) O ocenach cząstkowych lub końcowych informuje rodziców:

- wychowawca klasy na zebraniach lub w czasie indywidualnych spotkań,

- nauczyciel uczący w czasie dyżurów nauczycielskich oraz za pośrednictwem e-dziennika.

3) Sprawdzone i ocenione pisemne prace ucznia są udostępniane do wglądu rodzicom w jeden z następujących sposobów:

- na prośbę rodzica nauczyciel udostępnia do wglądu pracę pisemną ucznia podczas indywidualnych konsultacji na terenie szkoły,

- nauczyciel udostępnia do wglądu prace pisemne uczniów podczas zebrań rodziców.

VII. Ogólne kryteria oceniania z biologii

Ustala się następujące szczegółowe kryteria ocen:

Ocenę celującą otrzymuje ją uczeń, który:

- ✓ opanował pełen zakres wiedzy przewidziany w programie,
- ✓ samodzielnie i twórczo rozwija własne uzdolnienia, przetwarza i prezentuje wiadomości, posługując się terminologią biologiczną,
- ✓ biegle posługuje się zdobytymi wiadomościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych i praktycznych, proponuje rozwiązania nietypowe,
- ✓ formułuje problemy i rozwiązuje je w sposób twórczy,
- ✓ korzysta z wiedzy fizycznej, chemicznej oraz informatycznej w celu pełnego wyjaśnienia procesów biochemicznych oraz fizjologicznych,
- ✓ gromadzi materiały pomocnicze do nauki biologii,
- ✓ prowadzi dokumentację swojej pracy,
- ✓ jest bardzo zaangażowany i aktywny na lekcjach,
- ✓ bierze udział w konkursach i olimpiadach biologicznych, osiąga wysokie wyniki,
- ✓ w pracach pisemnych osiąga 100% punktów możliwych do zdobycia i w pełni odpowiada na dodatkowe pytania.

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje ją uczeń, który:

- ✓ pełen zakres wiedzy przewidziany w programie,
- ✓ sprawnie posługuje się zdobytymi wiadomościami i umiejętnościami,
- ✓ samodzielnie rozwiązuje problemy teoretyczne i praktyczne, stosuje posiadaną wiedzę do rozwiązywania zadań i problemów w nowych sytuacjach,
- ✓ wykazuje szczególne zainteresowanie biologią,
- ✓ samodzielnie planuje i prowadzi różne obserwacje oraz eksperymenty, stawia hipotezy, analizuje i interpretuje wyniki, formułuje wnioski, wyjaśnia fizyczne i chemiczne aspekty zjawisk oraz procesów biologicznych, rozwiązuje zadania dodatkowe,
- ✓ korzysta z najnowszych i aktualnych źródeł informacji popularnonaukowej,
- ✓ prezentuje swoją wiedzę posługując się poprawną terminologią biologiczną,

- ✓ bierze udział w szkolnych konkursach biologicznych lub ekologicznych i osiąga bardzo dobre wyniki,
- ✓ systematycznie i starannie prowadzi zeszyt przedmiotowy, ma zaliczone zadania domowe,
- ✓ aktywnie uczestniczy w lekcjach,
- ✓ w pisemnych sprawdzianach wiedzy i umiejętności osiąga od 90% do 99% punktów możliwych do zdobycia.

Ocenę dobrą otrzymuje ją uczeń, który:

- ✓ opanował materiał programowy w stopniu zadowalającym,
- ✓ posiada w dużym zakresie wiadomości i umiejętności określone programem nauczania biologii w danej klasie, poprawnie stosuje wiadomości, samodzielnie rozwiązuje zadania dodatkowe,
- ✓ sporządza notatki słowne i graficzne z samodzielnej pracy, wykonuje proste eksperymenty oraz dokumentuje wyniki,
- ✓ posługuje się mikroskopem i zna sprzęt laboratoryjny,
- ✓ bierze udział w szkolnych konkursach biologicznych lub ekologicznych,
- ✓ rozwiązuje zadania teoretyczne lub praktyczne o średnim stopniu trudności,
- ✓ jest aktywny na lekcji,
- ✓ systematycznie prowadzi zeszyt przedmiotowy, ma zaliczone zadania domowe,
- ✓ w pracach pisemnych osiąga od 75% do 89% punktów.

Ocenę dostateczną otrzymuje ją uczeń, który:

- ✓ posiada wiadomości i umiejętności przystępne, niezbyt złożone, najważniejsze w nauczaniu biologii oraz takie które można wykorzystać w sytuacjach szkolnych i pozaszkolnych,
- ✓ rozwiązuje typowe zadania i problemy,
- ✓ korzysta z atlasów, leksykonów, słowników w celu wyjaśnienia pojęć biologicznych, często przy pomocy nauczyciela,
- ✓ wyciąga wnioski z prostych obserwacji i doświadczeń,
- ✓ wykazuje się aktywnością w stopniu zadowalającym,
- ✓ prowadzi zeszyt przedmiotowy, ma zaliczone zadania domowe,
- ✓ w przypadku prac pisemnych osiąga od 51% do 74% punktów.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje ją uczeń, który:

- ✓ ma braki w opanowaniu wiadomości i umiejętności określonych programem na poziomie minimum programowego, ale nie przekreślają one możliwości dalszego kształcenia,
- ✓ wykonuje proste polecenia oraz rozwiązuje nieskomplikowane zadania praktyczne, pod kierunkiem nauczyciela,

- ✓ w niewielkim stopniu łączy wiedzę biologiczną z praktyką,
- ✓ wiadomości przekazuje w sposób nieporadny, nie używając terminologii biologicznej,
- ✓ jest mało aktywny na lekcji,
- ✓ prowadzi zeszyt przedmiotowy,
- ✓ w przypadku prac pisemnych osiąga od 30% do 50% punktów.

Ocene niedostateczną otrzymuje ją uczeń, który:

- ✓ nie posiada wiadomości i umiejętności z zakresu minimum programowego w danej klasie, a braki te uniemożliwiają dalsze zdobywanie wiedzy z biologii,
- ✓ nie posługuje się terminologią biologiczną,
- ✓ nie potrafi posługiwać się przyrządami biologicznymi,
- ✓ wykazuje się brakiem systematyczności w przyswajaniu wiedzy i wykonywaniu prac domowych,
- ✓ nie podejmuje próby rozwiązania zadań o elementarnym stopniu trudności nawet przy pomocy nauczyciela,
- ✓ wykazuje bierną postawę na lekcji,
- ✓ nie prowadzi systematycznie zeszytu przedmiotowego, nie odrabia zadań i ćwiczeń domowych,
- ✓ w przypadku prac pisemnych osiąga od 0% do 29%.

VIII. Wymagania na poszczególne oceny szkolne dla klasy VII

Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:		
	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra
DZIAŁ 1. HIERARCHICZNA BUDOWA ORGANIZMU CZŁOWIEKA. SKÓRA. UKŁAD RUCHU				
1. Organizm człowieka jako zintegrowana całość	wymienia poziomy organizacji ciała człowieka, podaje przykłady narządów wchodzących w skład poszczególnych układów	określa funkcje poszczególnych układów narządów wymienia rodzaje tkanek i lokalizuje je w ciele człowieka	opisuje hierarchiczną budowę organizmu człowieka na wybranym przykładzie układu narządów	opisuje budowę, funkcje i współdziałanie poszczególnych układów narządów
2. Budowa i funkcje skóry	określa funkcje skóry rozpoznaje elementy budowy skóry i wskazuje je na planszy	wyjaśnia, jaka jest rola naskórka i skóry właściwej	charakteryzuje warstwy skóry opisuje termoregulacyjną funkcję skóry	określa związek budowy elementów skóry z pełnionymi przez skórę funkcjami

Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:		
	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra
			planuje i przeprowadza doświadczenie, w którym rozróżnia obszary skóry bardziej wrażliwe na dotyk (opuszki palców) i mniej wrażliwe na dotyk (wierzch dłoni, przedramię)	
3. Choroby skóry oraz zasady ich profilaktyki	wymienia podstawowe zasady higieny skóry podaje przykłady chorób skóry i opisuje ich objawy	opisuje stan zdrowej skóry opisuje profilaktykę wybranych chorób skóry (grzybice skóry, czerniak)	uzasadnia konieczność konsultacji lekarskiej w przypadku rozpoznania niepokojących zmian na skórze	określa pozytywne i negatywne skutki opalania się opisuje zmiany skórne określane jako trądzik młodzieńczy
4. Budowa i funkcje szkieletu	wymienia podstawowe funkcje szkieletu (ochrona i część układu ruchu) wskazuje położenie czaszki, kręgosłupa, klatki piersiowej i kończyn w swoim ciele lub na modelu	określa udział szkieletu w krwiotworzeniu i magazynowaniu wapnia rozdziela szkielet osiowy i kończyn	wykazuje związek budowy tkanki chrzęstnej i kostnej z pełnionymi funkcjami wskazuje poszczególne kości kończyn i obręczy oraz odcinki kręgosłupa w swoim ciele lub na modelu	wskazuje kości mózgowiczaszki i trzewioczaszki w swoim ciele lub na modelu
5. Związek budowy kości z pełnioną funkcją	określa czynniki sprzyjające prawidłowemu stanowi kości	wykazuje związek elementów budowy fizycznej kości z jej funkcjami	rozdziela kości o różnych kształtach wskazuje znaczenie tkanki kostnej zbitnej i gąbczastej w funkcjonowaniu kości	wyjaśnia związek między budową chemiczną kości a jej właściwościami
6. Stawy i inne połączenia kości	podaje przykłady połączeń kości wskazuje przykłady połączeń kości na planszy i na własnym organizmie	podaje nazwy elementów budujących staw	określa rolę chrząstki w stawie	rozdziela stawy zawiasowy i kulisty oraz podaje różnice w ich funkcjonowaniu
7. Mięśnie, ich rola i współdziałanie w układzie ruchu	określa rolę układu mięśniowego podaje przykłady narządów zbudowanych z tkanki mięśniowej	rozdziela na modelu i schemacie tkankę mięśniową	porównuje budowę i sposób funkcjonowania tkanki mięśniowej gładkiej, sercowej i szkieletowej	wskazuje na współdziałanie mięśni i szkieletu podczas ruchu (na przykładzie

Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:		
	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra
	gładkiej, sercowej i szkieletowej	gładką, sercową i szkieletową	określa czynniki niezbędne do powstania skurczu mięśnia	ruchu kończyny górnej lub dolnej)
8. Aktywność fizyczna a zdrowie człowieka	przedstawia negatywny wpływ środków dopingujących na zdrowie człowieka podaje sposoby zapobiegania wadom postawy	przedstawia pozytywny wpływ ćwiczeń fizycznych na organizm człowieka wymienia wady postawy i podaje możliwe przyczyny ich powstawania	określa znaczenie aktywności fizycznej w prawidłowym funkcjonowaniu układu ruchu i utrzymaniu zdrowia	ocenia etyczne aspekty stosowania doping podaje przykłady schorzeń układu ruchu oraz zasady profilaktyki
DZIAŁ 2. UKŁAD POKARMOWY I ODŻYWIANIE SIĘ				
9. Budowa i funkcje układu pokarmowego	definiuje trawienie wymienia w kolejności narządy układu pokarmowego	określa rolę poszczególnych części układu pokarmowego lokalizuje narządy układu pokarmowego na modelu, schemacie, rysunku	określa rolę poszczególnych rodzajów zębów, z uwzględnieniem ich kształtu	przedstawia związek budowy narządów układu pokarmowego z ich funkcją
10. Składniki odżywcze, ich rola i źródła	wymienia podstawowe grupy składników pokarmowych i ogólnie nakreśla ich rolę podaje źródła składników pokarmowych: białek, tłuszczów i cukrów	przeprowadza doświadczenie, w którym wykrywa obecność skrobi w różnych produktach spożywczych	przedstawia źródła aminokwasów i określa ich rolę	wyjaśnia znaczenie składników pokarmowych w prawidłowym rozwoju i funkcjonowaniu organizmu człowieka
11. Witaminy i składniki mineralne	przedstawia źródła wybranych witamin (A, D, K, C, B ₆ , B ₁₂) i składników mineralnych (Mg, Fe, Ca) określa rolę wody, soli mineralnych i witamin w organizmie człowieka	przedstawia rolę i efekty niedoboru wybranych witamin (A, D, K, C, B ₆ , B ₁₂) i składników mineralnych (Mg, Fe, Ca)	uzasadnia konieczność spożywania owoców i warzyw jako źródła witamin i składników mineralnych	wyjaśnia, dlaczego woda jest ważnym uzupełnieniem pokarmu

Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:		
	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra
12. Trawienie pokarmów	wyjaśnia rolę enzymów w procesie trawienia przedstawia miejsce trawienia białek, tłuszczów i cukrów w układzie pokarmowym	przeprowadza doświadczenie badające wpływ substancji zawartych w ślinie na skrobię	przedstawia produkty trawienia i miejsca wchłaniania głównych grup związków organicznych	opisuje rolę wątroby i trzustki w trawieniu
13. Potrzeby pokarmowe ludzi	określa czynniki, które wpływają na potrzeby pokarmowe ludzi uzasadnia potrzebę czytania informacji umieszczonych na opakowaniach produktów spożywczych	wyjaśnia związek między wartością energetyczną pokarmu a potrzebami energetycznymi człowieka, w zależności od płci, wieku, trybu życia, zdrowia i aktywności fizycznej	analizuje na podstawie etykiet zawartość składników odżywczych w wybranych produktach spożywczych (płatkach kukurydzianych, serze białym, maśle) i oblicza wartość energetyczną tych produktów	analizuje zawartość chemicznych dodatków do żywności w wybranych artykułach spożywczych (gumie do żucia, galaretkie, zupie w proszku)
14. Zasady prawidłowego żywienia	wymienia korzyści płynące z prawidłowego odżywiania się	oblicza indeks masy ciała interpretuje dane zawarte w piramidzie zdrowego żywienia i aktywności fizycznej	wyjaśnia, dlaczego należy stosować dietę zróżnicowaną pod względem składników pokarmowych i dostosowaną do potrzeb organizmu	wyjaśnia znaczenie błonnika jako ważnego składnika pokarmów w prawidłowym ruchu jelita i przesuwanie trawionego pokarmu
15. Skutki niewłaściwego odżywiania się	ma świadomość wpływu ilości i jakości spożywanych posiłków na zdrowie człowieka wymienia konsekwencje zdrowotne niewłaściwego odżywiania się	określa przyczyny i skutki przejadania się (i otyłości) oraz nadmiernego odchudzania się	podaje przyczyny, objawy i skutki uboczne cukrzycy typu II	analizuje przyczyny i skutki zdrowotne anoreksji i bulimii
16. Choroby układu pokarmowego oraz zasady ich	uzasadnia potrzebę zachowania higieny jamy ustnej argumentuje stwierdzenie, że należy	uzasadnia konieczność okresowego wykonywania przeglądu stanu	podaje zasady profilaktyki chorób WZW A, B, C, choroby wrzodowej żołądka i dwunastnicy, zakażeń	analizuje konsekwencje zdrowotne nieprzestrzegania zasad higieny

Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:		
	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra
profilaktyki	przestrzegać zasad higieny podczas przygotowywania i spożywania posiłków	uzębienia u stomatologa podaje przykłady chorób układu pokarmowego	i zatruc pokarmowych, raka jelita grubego	podczas przygotowywania i spożywania posiłków (również właściwego przechowywania pokarmów)
DZIAŁ 3. UKŁAD KRAŻENIA. UKŁAD ODPORNOŚCIOWY				
17. Krew i jej funkcje	wymienia składniki krwi (osocze, krwinki) wskazuje niebezpieczeństwo związane z obecnością czadu we wdychanym powietrzu	wymienia funkcje krwi	wymienia grupy krwi układu AB0 i Rh określa rolę osocza krwi, erytrocytów, leukocytów i trombocytów	opisuje przebieg powstawania skrzepu wskazuje, jaką grupę krwi układu AB0 można przetaczać biorcom z określoną grupą krwi tego układu
18. Budowa i funkcje układu krwionośnego	opisuje budowę układu krwionośnego przedstawia główne funkcje układu krwionośnego	rozpoznaje elementy budowy układu krążenia (na modelu / schemacie) ze wskazaniem kierunku przepływu krwi określa funkcje obiegu płucnego i obwodowego	wskazuje na różnice w budowie i funkcji naczyń krwionośnych (żył, tętnic i naczyń włosowatych)	analizuje związek między budową a funkcją poszczególnych naczyń krwionośnych
19 Serce i jego praca	rozpoznaje serce i określa jego położenie w ciele człowieka określa wpływ różnych czynników na pracę serca	rozpoznaje elementy budowy serca wymienia badania wykonywane w diagnostyce chorób serca podaje właściwości tkanki mięśniowej budującej serce	opisuje elementy budowy serca: przedsionki, komory, zastawki, naczynia wieńcowe, z uwzględnieniem ich roli wyjaśnia, co to jest puls i ciśnienie krwi, z przedstawieniem sposobu ich badania w praktyce	określa etapy pracy serca wyjaśnia związek pracy serca z tętnem i ciśnieniem krwi

Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:		
	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra
20. Wpływ aktywności fizycznej na układ krążenia	formułuje problem badawczy i hipotezę określa warunki doświadczenia, próbę badawczą i kontrolną wykonuje pomiar tętna i ciśnienia krwi w czasie spoczynku i wysiłku fizycznego	rejestruje wyniki doświadczenia stosownie do przeprowadzonych pomiarów wnioskuje na podstawie wyników doświadczenia	analizuje wyniki doświadczenia dokumentuje etapy doświadczenia badającego wpływ wysiłku fizycznego na zmiany tętna i ciśnienia tętniczego krwi	planuje doświadczenie określające wpływ wysiłku fizycznego na zmiany tętna i ciśnienia tętniczego krwi
21. Higiena układu krwionośnego	podaje przykłady chorób krwi (anemia, białaczka) i układu krwionośnego (miażdżyca, nadciśnienie tętnicze, zawał serca) wymienia przyczyny chorób krwi, serca i układu krążenia podaje wartości prawidłowego ciśnienia krwi	podaje zasady profilaktyki chorób krwi, serca i układu krążenia przedstawia znaczenie aktywności fizycznej i prawidłowej diety we właściwym funkcjonowaniu układu krążenia wskazuje czynniki zwiększające i zmniejszające ryzyko zachorowania na choroby serca i układu krążenia	określa przyczyny nadciśnienia wyjaśnia, jak dochodzi do zawału serca i udaru mózgu uzasadnia konieczność okresowego wykonywania podstawowych badań kontrolnych krwi, pomiaru tętna i ciśnienia krwi	opisuje etapy powstawania blaszek miażdżycowych w tętnicy
22. Budowa układu odpornościowego	wskazuje układ limfatyczny jako część układu krążenia wymienia narządy należące do układu limfatycznego	wskazuje na powiązania krwi, limfy i płynu tkankowego rozpoznaje narządy układu limfatycznego na schemacie, rysunku, modelu	opisuje budowę i funkcje narządów układu limfatycznego	określa skład oraz funkcje limfy i płynu tkankowego porównuje skład oraz funkcje limfy i płynu tkankowego ze składem i funkcją krwi
23. Odporność organizmu	wyjaśnia, co to jest odporność organizmu	rozdziela odporność	wyjaśnia naturalne mechanizmy odporności	opisuje funkcje elementów układu

Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:		
	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra
	wyjaśnia, co to jest antygen	wrodzoną i nabytą podaje przykłady odporności wrodzonej	nabytej – biernej i czynnej	odpornościowego (narządów: śledziony, grasicy, węzłów chłonnych; komórek: makrofagów, limfocytów T i B; cząsteczek: przeciwciał)
24. Zastosowanie wiedzy o odporności	podaje przykłady szczepień obowiązkowych i nieobowiązkowych oraz ocenia ich znaczenie wymienia narządy, które można przeszczepić człowiekowi	rozdziela odporność naturalną i sztuczną, bierną i czynną przedstawia znaczenie przeszczepów, w tym rodzinnych, w utrzymaniu życia opisuje konflikt serologiczny	wyjaśnia, na czym polega zgodność tkankowa organizmu uzasadnia potrzebę pozyskiwania narządów do transplantacji oraz deklaracji zgody na transplantację narządów po śmierci	wyjaśnia, na czym polega konflikt serologiczny wyjaśnia, na czym polega transplantacja
25. Zaburzenia funkcjonowania odporności	wymienia zasady profilaktyki przeciwko zakażeniom HIV	wskazuje drogi zakażenia HIV	podaje przykłady najczęstszych alergenów	opisuje wpływ HIV na osłabienie układu odpornościowego
DZIAŁ 4. UKŁAD ODDECHOWY. UKŁAD WYDALNICZY				
26. Budowa i funkcje układu oddechowego	przedstawia znaczenie oddychania dla funkcjonowania organizmu człowieka rozpoznaje części układu oddechowego na modelu / schemacie odróżnia oddychanie komórkowe od wymiany gazowej	wyróżnia substraty i produkty oddychania komórkowego przedstawia funkcje narządów układu oddechowego	wyjaśnia istotę oddychania komórkowego oraz wymiany gazowej zewnętrznej i wewnętrznej wyjaśnia funkcje krtani określa rolę klatki piersiowej, mięśni oddechowych i przepony w wentylacji płuc	określa związek budowy z pełnią funkcją poszczególnych części układu oddechowego przedstawia mechanizm wentylacji płuc (wdech i wydech)
27. Wymiana gazowa w płucach i tkankach	wskazuje na różnice w składzie powietrza wdychanego i wydychanego	przedstawia rolę krwi w transporcie	analizuje przebieg wymiany gazowej w płucach i tkankach	przeprowadza doświadczenie / obserwację

Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:		
	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra
	określa czynniki wpływające na tempo oddychania określa zasady projektowania doświadczeń	gazów oddechowych uzasadnia potrzebę próby kontrolnej w doświadczeniu formułuje problem badawczy i hipotezę	analizuje wyniki badań i formułuje wnioski z doświadczeń	zgodnie z instrukcją
28. Choroby i higiena układu oddechowego	wymienia szkodliwe czynniki wpływające na stan i funkcjonowanie układu oddechowego podaje przykłady chorób układu oddechowego uzasadnia konieczność okresowych badań kontrolnych płuc	podaje przyczyny zachorowań na gruźlicę płuc, anginę i raka płuc ze wskazaniem na stosowaną profilaktykę w tym zakresie	analizuje wpływ palenia tytoniu (bierne i czynne) na stan i funkcjonowanie układu oddechowego	wymienia zagrożenia życia, jakie niesie wdychanie substancji szkodliwych zawartych w dymie z papierosa analizuje wpływ zanieczyszczeń pyłowych powietrza na stan i funkcjonowanie układu oddechowego
29. Budowa i funkcje układu wydalniczego	określa rolę układu wydalniczego wymienia narządy układu wydalniczego	wymienia substancje usuwane z organizmu człowieka i wskazuje drogi ich usuwania	opisuje budowę i rolę nerek analizuje bilans wodny organizmu człowieka	określa znaczenie równowagi wodnej dla organizmu
30. Choroby układu wydalniczego i ich profilaktyka	uzasadnia celowość okresowych badań moczu wymienia zasady higieny układu wydalniczego	opisuje skład moczu podaje objawy zakażenia dróg moczowych	podaje przykłady chorób, które można zdiagnozować na podstawie składu moczu	opisuje przyczyny i skutki kamicy nerkowej
DZIAŁ 5. UKŁAD NERWOWY I NARZĄDY ZMYŚLÓW. UKŁAD DOKREWNY				
31. Budowa i funkcje układu nerwowego	wymienia elementy tworzące ośrodkowy układ nerwowy określa rolę autonomicznego układu	określa funkcje ośrodkowego i obwodowego układu nerwowego	uzasadnia związek budowy neuronu z pełnioną funkcją wskazuje przebieg impulsu nerwowego	określa rolę neuronów w przyjmowaniu i przewodzeniu

Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:		
	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra
	nerwowego w organizmie	rozpoznaje elementy ośrodkowego i obwodowego układu nerwowego, np. na modelu, rysunku, według opisu i podaje ich nazwy	porównuje funkcje współczulnego i przywspółczulnego układu nerwowego	impulsów nerwowych
32. Czynności ośrodkowego układu nerwowego	wymienia elementy ośrodkowego układu nerwowego i podaje ich funkcje podaje zasady higieny pracy umysłowej	wymienia funkcje głównych części mózgowia wyjaśnia, jaką funkcję pełni rdzeń kręgowy	określa, co to jest kora mózgowa i jakie jest jej znaczenie opisuje funkcje mózdzku i rdzenia przedłużonego w organizmie	lokalizuje ośrodki korowe na rysunku / modelu mózgu
33. Odruchy bezwarunkowe i warunkowe	wymienia elementy składowe łuku odruchowego określa, co to jest odruch bezwarunkowy i podaje przykłady takich odruchów dokonuje obserwacji odruchu kolanowego	rozdziela odruchy warunkowe i bezwarunkowe podaje przykłady odruchów bezwarunkowych i warunkowych dostrzega istotne znaczenie odruchów w życiu codziennym człowieka	wyjaśnia działanie łuku odruchowego wyjaśnia, jak powstają i jaka jest rola odruchów warunkowych uzasadnia, dlaczego odruch kolanowy jest odruchem bezwarunkowym	określa znaczenie wybranych odruchów (czkawka, połykanie, odruch wymiotny, żreniczny, mruganie powiekami, łzawienie, odruch ślinienia się) w życiu człowieka
34. Higiena układu nerwowego. Radzenie sobie ze stresem	uzasadnia konieczność ochrony głowy przed urazami ze względu na możliwość uszkodzenia mózgu podaje przykłady wpływu, jaki ma wysypianie się na procesy myślenia i zapamiętywania	podaje zasady efektywnego uczenia się przedstawia korzystne dla zdrowia sposoby radzenia sobie z długotrwałym (negatywnym) stresem	wyjaśnia przyczyny i skutki stresu podaje przykłady skutecznych metod uczenia się	podaje przykłady pozytywnego i negatywnego działania stresu uzasadnia znaczenie snu w prawidłowym funkcjonowaniu organizmu
35. Oko – narząd wzroku	wyróżnia rodzaje zmysłów z określeniem	wyjaśnia, co to są zmysły, komórki	przedstawia funkcje elementów budowy oka	analizuje budowę oka i rolę jego

Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:		
	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra
	ich roli w życiu człowieka rozpoznaje elementy budowy oka na modelu / schemacie dokonuje obserwacji wykazującej obecność tarczy nerwu wzrokowego na siatkówce oka	zmysłowe, receptory lokalizuje receptory i narządy zmysłów w organizmie człowieka określa funkcje elementów budowy oka		części w procesie widzenia
36. Funkcjonowanie oka. Wady wzroku	wyróżnia wady wzroku uzasadnia potrzebę wykonywania okresowych badań kontrolnych wzroku	wyjaśnia różnicę między widzeniem z bliska i z daleka oraz w ciemności i przy świetle przedstawia zasady higieny narządu wzroku podczas czytania oraz pracy z komputerem	wyjaśnia terminy: <i>akomodacja oka, krótkowzroczność, dalekowzroczność, astygmatyzm</i>	określa najczęstsze przyczyny powstawania wad wzroku (krótkowzroczność, dalekowzroczność, astygmatyzm) i sposoby ich korygowania za pomocą soczewek
37. Ucho – narząd słuchu i równowagi	rozpoznaje elementy budowy ucha na modelu / schemacie uzasadnia konieczność higieny narządu słuchu	przedstawia funkcje elementów ucha w odbieraniu bodźców dźwiękowych wykazuje negatywny wpływ hałasu na zdrowie człowieka	określa przebieg fali dźwiękowej w uchu i powstawanie wrażeń słuchowych	analizuje budowę oraz rolę ucha wewnętrznego jako narządu słuchu i równowagi
38. Inne zmysły	uzasadnia znaczenie ostrzegawczej roli zmysłów określa lokalizację narządów i receptorów zmysłu węchu, smaku i dotyku przedstawia rolę zmysłu dotyku, zmysłu smaku	bada wrażliwość zmysłu smaku i węchu na podstawie instrukcji wyjaśnia zagrożenia wynikające ze	interpretuje wyniki doświadczeń badających wrażliwość wybranych komórek zmysłowych	wyjaśnia rolę narządów zmysłów w odbieraniu bodźców z otoczenia

Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:		
	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra
	i zmysłu węchu w życiu człowieka	zjawiska adaptacji węchu		
39. Budowa i funkcje układu dokrewnego	definiuje pojęcie hormonu opisuje rolę hormonów: wzrostu, insuliny i adrenaliny	wskazuje położenie gruczołów dokrewnych w ciele człowieka	opisuje rolę tyroksyny i glukagonu oraz hormonów płciowych	wyjaśnia, dlaczego hormony działają tylko na określone narządy organizmu
40. Działanie hormonów	uzasadnia konieczność konsultowania z lekarzem przyjmowania środków hormonalnych	określa przyczyny i objawy cukrzycy	wyjaśnia antagonizm działania insuliny i glukagonu	podaje przykłady chorób wynikających z nieprawidłowego działania tarczycy i przysadki
DZIAŁ 6. UKŁAD ROZRODCZY. ROZMNAŻANIE SIĘ I ROZWÓJ				
41. Budowa i funkcje męskiego układu rozrodczego	określa rolę układu rozrodczego męskiego opisuje zmiany anatomiczne i fizjologiczne zachodzące w organizmie chłopca w okresie dojrzewania wymienia elementy układu rozrodczego męskiego	wyjaśnia, na czym polega rozmnażanie płciowe opisuje typowe zachowania chłopca w okresie dojrzewania wskazuje na rysunku elementy układu rozrodczego męskiego i podaje ich nazwy podaje funkcje elementów układu rozrodczego męskiego	określa funkcje jąder, najądrzy, pęcherzyków nasiennych i prostaty wyjaśnia, jaka jest rola hormonów, w tym testosteronu, w okresie dojrzewania chłopców	wskazuje miejsce powstawania plemników w układzie rozrodczym męskim i opisuje ich dalszą drogę do momentu wytrysku
42. Budowa i funkcje żeńskiego układu rozrodczego	opisuje zmiany anatomiczne i fizjologiczne zachodzące w organizmie	opisuje typowe zachowania dziewczyny w okresie dojrzewania	określa rolę poszczególnych elementów układu rozrodczego żeńskiego	wyjaśnia, jaka jest rola hormonów, w tym estrogenów, w okresie

Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:		
	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra
	dziewczyny w okresie dojrzewania wymienia elementy układu rozrodczego żeńskiego	wskazuje na rysunku / modelu elementy układu rozrodczego żeńskiego i podaje ich nazwy opisuje funkcjonowanie układu rozrodczego kobiety	wyjaśnia, co to jest jajczkowanie (owulacja)	dojrzewania dziewcząt
43. Cykl miesięczkowy kobiety. Zapłodnienie	podaje nazwy gamety męskiej i żeńskiej oraz wskazuje miejsce ich wytwarzania wyjaśnia, na czym polega zapłodnienie określa możliwy efekt stosunku płciowego wymienia objawy ciąży	porównuje budowę plemnika z komórką jajową jako przystosowanie do pełnionej funkcji definiuje termin jajczkowania (owulacji)	przedstawia rolę gamet w procesie zapłodnienia wyjaśnia, dlaczego zapłodnienie może być efektem stosunku płciowego wskazuje miejsce, w którym dochodzi do zapłodnienia	opisuje etapy cyklu miesięczkowego kobiety
44. Rozwój zarodkowy i płodowy	opisuje zachowania ciężarnej kobiety mające pozytywny wpływ na rozwój zarodka i płodu uzasadnia konieczność pozostawania kobiety ciężarnej pod opieką lekarską	wymienia etapy rozwoju przedurodzeniowego człowieka (zygota, zarodek, płód) opisuje czynniki, które negatywnie wpływają na rozwój zarodka i płodu	określa rolę łożyska dla rozwijającego się płodu	podaje różnice między zygotą, zarodkiem i płodem
45. Rozwój człowieka i potrzeby z nim związane	wymienia etapy życia człowieka po urodzeniu	charakteryzuje etapy życia człowieka po urodzeniu opisuje potrzeby człowieka na różnych etapach rozwoju	przedstawia etapy fizycznego i psychicznego dojrzewania człowieka	wyjaśnia, na czym polega społeczne dojrzewanie człowieka

Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:		
	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra
46. Choroby przenoszone drogą płciową. Profilaktyka	wymienia choroby przenoszone drogą płciową określa, w jaki sposób dochodzi do zakażenia chorobami przenoszonymi drogą płciową	podaje charakterystyczne objawy chorób przenoszonych drogą płciową przedstawia podstawowe zasady profilaktyki chorób przenoszonych drogą płciową	wyjaśnia, w jaki sposób może dojść do zakażenia kiłą, rzeżączką, HIV, HPV	uzasadnia, że seks z przypadkowymi osobami niesie ryzyko zakażenia chorobami przenoszonymi drogą płciową i powinien być zabezpieczony prezerwatywą
DZIAŁ 7. HOMEOSTAZA. ZDROWIE I CHOROBY				
47. Współdziałanie układów narządów w utrzymaniu homeostazy	wykazuje, że w jego organizmie temperatura ciała i zawartość wody jest utrzymywana na stałym poziomie	określa, czym jest homeostaza podaje przykłady reakcji organizmu na przegrzanie i przechłodzenie	uzasadnia konieczność utrzymywania stałych parametrów dla zachowania stabilności środowiska wewnętrznego organizmu opisuje mechanizm regulacji stężenia glukozy we krwi	opisuje mechanizm regulacji stałej temperatury ciała organizmu opisuje mechanizm regulacji zawartości wody w organizmie
48. Choroby jako efekt zaburzenia homeostazy	podaje, na czym polega zdrowie fizyczne, psychiczne i społeczne podaje przykłady chorób o różnym podłożu	wymienia rodzaje czynników zakaźnych i podaje przykłady wywołanych przez nie chorób	wymienia najważniejsze badania diagnostyczne	opisuje typowy przebieg choroby zakaźnej
49. Drogi szerzenia się i profilaktyka chorób zakaźnych	wymienia najważniejsze zasady profilaktyki chorób zakaźnych	określa drogi szerzenia się chorób zakaźnych	wymienia dobre i złe strony stosowania antybiotyków	podaje przykłady chorób odzwierzęcych
50. Choroby nowotworowe	podaje przykłady chorób nowotworowych wymienia najważniejsze zasady profilaktyki chorób nowotworowych	wymienia czynniki sprzyjające rozwojowi nowotworów	opisuje ogólnie przebieg choroby nowotworowej określa, na czym polega istota chorób nowotworowych	opisuje sposoby leczenia chorób nowotworowych

Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:		
	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra
51. Substancje psychoaktywne w życiu człowieka	podaje skutki zdrowotne alkoholizmu, nikotynizmu, narkomanii i lekomanii	przedstawia negatywny wpływ na zdrowie człowieka (funkcjonowanie układu nerwowego) nadużywania kofeiny i niektórych leków (oddziałujących na psychikę) wyjaśnia, dlaczego e-papierosy mają negatywny wpływ na zdrowie człowieka	uzasadnia, dlaczego nie należy bez potrzeby zażywać leków opisuje negatywne skutki alkoholizmu, nikotynizmu (w tym wdychania nikotyny zawartej w e-papierosach), narkomanii i lekomanii	podaje argumenty przeciw spożywaniu alkoholu, eksperymentowaniu z narkotykami, dopalaczami i substancjami psychoaktywnymi

IX. Dostosowanie przedmiotowego systemu oceniania do możliwości uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

1) Uczniowie posiadający opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej o specyficznych trudnościach w uczeniu się oraz uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie nauczania indywidualnego są oceniani z uwzględnieniem zaleceń poradni.

2) Formy i metody pracy dostosowane do indywidualnych możliwości i potrzeb uczniów:

- możliwość rozbicia zadań złożonych na prostsze i ocenienie ich wykonania etapami,
- wydłużenie czasu na nauczenie się partii materiału lub rozłożenie na mniejsze części,
- branie pod uwagę wyłącznie poprawności merytorycznej wykonanego ćwiczenia,
- podczas odpowiedzi ustnych - zadawanie większej liczby prostych pytań zamiast jednego złożonego,
- obniżenie wymagań dotyczących estetyki zeszytu ćwiczeń,
- wydłużenie czasu pracy na wykonanie zadania,
- wykonanie pracy pod kierunkiem nauczyciela.
- kierowanie poleceń w prostej i konkretnej formie oraz egzekwowanie ich realizacji,
- w miarę potrzeb stosowanie dodatkowych wyjaśnień i naprowadzeń,

- wydłużanie czasu przeznaczonego na realizację różnego typu zadań, w tym sprawdzianów,
- otoczenie ucznia atmosferą akceptacji, życzliwości i zrozumienia,
- wzmacnianie samooceny ucznia poprzez dostrzeganie i podkreślanie jego mocnych stron na forum grupy.